

JANA RACLAVSKÁ
JIŘÍ MURYC

POLSKO-CZESKIE INICJATYWY NA POLU KULTURY W OSTATNICH TRZYDZIESTU LATACH W REGIONIE ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO

Stworzenie sztucznej granicy, dzielącej od dawna jednolite terytorium, stanowi w danej chwili dla jego mieszkańców niezwykle traumę. Zazwyczaj czyn ten nie pozostaje bez odwetu, nawet zbrojnego. Poza tym podział ten wyczuła mieszkających na fakty dotychczas niespostrzegane, a wywołujące dyskusje, spory, nierzadko nienawiści. Charakterystycznym znakiem pogranicza – pisze Irena Bogoczová – jest zmienność nastrojów wrogości i wzajemnego zbliżania, konfliktu, konfrontacji i kooperacji (Bogoczová i Bortliczek 86). Nie inaczej wyglądała sytuacja w 1920 r., kiedy w celu uporządkowania Europy po I wojnie światowej podzielono dawne jednolite Księstwo Cieszyńskie na część polską i czechosłowacką. Przed podziałem na część polską i czeską Śląsk Cieszyński zajmował obszar ok. 2 280 km². Jego północna granica prowadziła od ujścia rzeki Olzy do Odry na zachodzie, przez okolice miast Strumień i Pszczyzna (dokładnie na północ od Strumienia, a na południe od Pszczyzny), w kierunku zbiegu rzek

Doc. PaedDr. JANA RACLAVSKÁ, Ph.D. – Uniwersytet Ostrawski, Wydział Filozoficzny, Katedra Sławistyki; adres do korespondencji: Reální 5, 701 03 Ostrava, Czechy; e-mail: jana.raclavska@osu.cz; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2789-5820>.

Doc. PaedDr. JANA RACLAVSKÁ, Ph.D. – University of Ostrava, Faculty of Arts, Department of Slavonic Studies; correspondence address: Reální 5, 701 03 Ostrava, Czech Republic; e-mail: jana.raclavska@osu.cz; ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2789-5820>.

PhDr. JIŘÍ MURYC, Ph.D. – Uniwersytet Ostrawski, Wydział Filozoficzny, Katedra Sławistyki, adres do korespondencji: Reální 5, 701 03 Ostrava, Czechy; e-mail: jiri.muryc@osu.cz; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2721-6093>.

PhDr. JIŘÍ MURYC, Ph.D. – University of Ostrava, Faculty of Arts, Department of Slavonic Studies; correspondence address: Reální 5, 701 03 Ostrava, Czech Republic; e-mail: jiri.muryc@osu.cz; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2721-6093>.

Wisły i Białej na wschodzie. Wschodnia linia graniczna przebiegała przez Bielsko szczytami gór Klimczok i Barania Góra w kierunku południowym, dalej granica prowadziła po szczytach Beskidu Morawskośląskiego w okolicach Mostów koło Jabłonkowa, Górnej Łomnej i Starych Hamrów. Zachodnią granicą historycznego Śląska Cieszyńskiego była rzeka Ostrawica – prawy dopływ Odry. Z podanych 2 280 km² mniej więcej 1 280 km², czyli 56%, znalazło się po podziale w 1920 r. w państwie czechosłowackim. Wschodnia część czeskiego Śląska Cieszyńskiego, zwana Zaolziem (dokładnie 805 km²), została w październiku 1938 r. przyłączona do Polski, podczas gdy pozostałych ok. 480 km² – w Frydeckiem lub okolicach Śląskiej Ostrawy – nadal pozostawało w rękach czeskich, względnie czechosłowackich. Kilka miesięcy później, po wybuchu II wojny światowej, teren ten stał się częścią Rzeszy Niemieckiej i zachował taki status aż do 1945 r. Od czasów II wojny światowej każda z części dawniej jednolitego regionu wróciła do poprzednich organizmów państwowych – polska do Rzeczypospolitej Polskiej, czeska – do Czechosłowacji. Druga przywołana część, czyli czeski Śląsk Cieszyński, zmieniła przynależność państwową jeszcze w 1993 r., gdy po rozpadzie Czechosłowacji znalazła się w granicach Republiki Czeskiej (Bogoczová 205).

Zmiany te nieuchronnie prowadziły do zdeintegrowania jednolitej dotąd społeczności cieszyńskiej. Polska ludność autochtoniczna pozostająca na terenie ówczesnej Republiki Czechosłowackiej czuła się odcięta od języka i kultury polskiej. W części polskiej Śląska Cieszyńskiego stopniowo zatracano się poczucie wspólnoty z ludnością na drugim brzegu Olzy i w wyniku tego powstały dwie odrębne tożsamościowo grupy Polaków: autochtoni zamieszkujący tak zwane Zaolzie (lewobrzeżne tereny Śląska Cieszyńskiego odgraniczone rzeką Olzą) – językowo i emocjonalnie związani z Polską, i Cieszynianie, którzy znaleźli się po „polskiej” stronie Olzy, włączając się naturalnie w krąg rodzimej kultury. Nie dziwi więc euforia mieszkańców Śląska Cieszyńskiego, połączona z odrobiną niepewności, po otwarciu granic między Rzeczpospolitą Polską i Republiką Czeską w 2004 r. po wejściu obu państw do Unii Europejskiej, a trzy lata później do strefy Schengen. Niepewność owa wynikała głównie z przeszło-siedemdziesięcioletniego rozdzielenia jednolitego etnikum i wyboru właściwej drogi do ponownego zjednoczenia. Okazało się, że sami mieszkańcy Cieszyńskiego wykazali się inicjatywą w tym względzie. Platformą do odbudowania przerwanych więzi były kontakty na polu kultury. Owo dawne „kulturowe zakorzenienie”, podkreślane np. przez Alinę Szczurek-Borutę, polegało na internalizacji wartości, przekonań, powiązanych z nimi wzorów zachowań, pozwalających na uczestniczenie we wspólnocie (Szczurek-Boruta 218).

Zanim urzędy centralne w Pradze i Warszawie w latach dziewięćdziesiątych podjęły się usuwania dotychczasowych barier, spowodowanych nieprzepuszczalnością granicy czesko-polskiej, przedstawiciele zrzeszenia Solidarność Polsko-Czesko-Słowacka¹ przygotowywali wspólne inicjatywy o charakterze kulturalnym, mające na celu przełamanie istniejących negatywnych stereotypów i wzajemnych animozji Czechów i Polaków, podsycanych „odgórnie”, aby nie dopuścić do wymiany myśli i poglądów dotyczących panującego reżimu i tłumienia ruchów demokratycznych. Jej członkowie, Gertruda Chowaniokowa i Janusz Ligoń, tak wspominają owe czasy: „Koniec 1989 i początek 1990 roku był okresem intensywnego nawiązywania stosunków pomiędzy członkami Forum Obywatelskiego² i przedstawicielami polskiej opozycji. Wszyscy czuli potrzebę odkrywania nowego, poznawania historii i kultury sąsiednich państw” (Chowanioková i Ligoń 5). W kręgu członków Solidarności zrodziła się myśl, by rozpocząć wspólne działania polsko-czeskie na platformie kulturalnej. Dano więc sygnał do rozpoczęcia przygotowań do tego typu imprez. Zapoczątkował je Festiwal Teatralny Na Granicy (pierwsza edycja odbyła się w maju 1990 r.), następnie zainicjowano festiwal filmowy Kino Na Granicy, odbywający corocznie od 1999 r. do dziś, oraz zorganizowano wspólne cieszyńskie wydarzenie kulturalno-rozrywkowe – Święto Trzech Braci.

FESTIWAL TEATRALNY NA GRANICY

W dniu 25 maja 1990 roku po raz pierwszy rozpoczęło się dwudniowe spotkanie ludzi teatru nazwane Festiwalem Teatralnym Na Granicy, później Międzynarodowym Festiwalem Teatralnym BEZ GRANIC (cz. *Mezinárodní divadelní festival Bez hranic*), w logo nazwa graficznie zapisywana niejako „hybrydowo” – po polsku i po czesku:

¹ Solidarność Polsko-Czesko-Słowacka to zrzeszenie powołane do życia w drugiej połowie lat 80. we Wrocławiu. Jego zadaniem było przede wszystkim koordynowanie działań przeciwników ustroju komunistycznego obu krajów (Polski i ówczesnej Czechosłowacji). Aktywność SPCzS wzmogła się na początku listopada 1989 r. Zrzeszenie działa do dziś i ukierunkowuje swoje inicjatywy przede wszystkim na kulturę. Wystąpienie o charakterze politycznym dotyczyło odwołania ambasadora RP w Republice Czeskiej Mirosława Jasińskiego, który wypowiedział się w sprawie kopalni Turów.

² Forum Obywatelskie (cz. *Občanské fórum*) było ruchem politycznym działającym w latach 1989-1991, na którego czele stanął Václav Havel, będący równocześnie jego współzałożycielem. Ideą jednoczącą członków było odrzucenie reżimu komunistycznego i dążenie do demokratyzacji państwa.

Jak podają organizatorzy na swoich stronach internetowych, festiwal powstał z potrzeby budowania mostów porozumienia w regionie, w którym jest to szczególnie potrzebne ze względu na skomplikowaną przeszłość i niekiedy żywe do dzisiaj stereotypy na temat sąsiadów („Historia festiwalu”). Pomysłodawcami i realizatorami byli przedstawiciele Solidarności Polsko-Czesko-Słowackiej – Jakub Mátl³ i Jerzy Kronhold⁴ oraz członkowie Forum Obywatelskiego w Czeskim Cieszynie. Jerzy Kronhold wypowiedział się na łamach publikacji *Impuls 89* na temat Festiwalu Teatralnego: „Zacząłem spotykać się z Mátle. Wyniknął z tego projekt Festiwalu Teatralnego Na Granicy. Chcieliśmy zdemontować ostatnią żelazną kurtynę w Europie z pomocą sztuk teatralnych” (Kronhold 30). Pierwsza edycja festiwalu została poświęcona twórczości teatralnej Václava Havla. Kolejne rozwinęły się w międzynarodowy festiwal, który nie tylko prezentuje najciekawsze przedstawienia teatralne, przekraczając granice estetyk, konwencji i gatunków, lecz także proponuje wiele dodatkowych działań, takich jak konferencje, wystawy, dyskusje, warsztaty, koncerty, przeglądy teatrów dziecięcych i młodzieżowych, czytania sztuk, „pociąg teatralny” we współpracy z festiwalem Dream Factory w Ostrawie⁵ („Historia festiwalu”). Pierwsze spektakle odbywały się przede wszystkim w Czeskim Cieszynie i Cieszynie, ale później zasięg objął również inne miasta Śląska Cieszyńskiego. Temat „Granice jako przeszkody w wolnej komunikacji mieszkańców Europy” stał się wyznacznikiem festiwalu. Granice gatunków teatralnych, granice w komunikacji między aktorem a widzem, granice eksperymentu teatralnego – to było to, co dramaturgia festiwalu starała się przez długie lata przedstawiać w różnych, często kontrowersyjnych, spektaklach, które niejednokrotnie znalazły się na granicy sztuki teatralnej, plastycznej lub muzycznej. Można stwierdzić, że Międzynarodowy

³ Jakub Mátl (1945-1990) – filozof, uczeń Jana Patočki, działacz Forum Obywatelskiego i współtwórca idei Festiwalu Teatralnego Na Granicy.

⁴ Jerzy Kronhold – poeta, aktywny działacz kultury i Solidarności Polsko-Czesko-Słowackiej. Przez dwa sezony był dyrektorem Festiwalu Teatralnego Na Granicy, piastował urząd Konsula Generalnego RP w Ostrawie w latach 1991-1996 i 2007-2011.

⁵ Dream Factory Ostrava jest największym przeglądem profesjonalnych teatrów dramatycznych skierowanych w stronę szerokiego spektrum widzów na północnych Morawach. Jego celem jest prezentowanie zarówno lokalnej produkcji teatralnej, jak i najwybitniejszych inscenizacji zrealizowanych w Republice Czeskiej i za granicą. Pierwsza edycja festiwalu odbyła się w 2009 r.

Festiwal BEZ GRANIC stał się realizatorem idei swobodnego szerzenia kultury i niczym nieograniczonego poruszania się mieszkańców regionu Europy Środkowej. Granica była podstawową ideą aż do chwili wejścia Republiki Czeskiej, Słowackiej i Polski do Unii Europejskiej w maju 2004 r. Wtedy festiwal zmienił nazwę na Międzynarodowy Festiwal Teatralny BEZ GRANIC. Patronat nad festiwalem objęli ministrowie kultury Republiki Czeskiej, Słowackiej i Polski, ogólnokrajowe instytucje kultury oraz lokalne i regionalne władze samorządowe. Od pierwszej edycji, w której uczestniczyło niespełna 1000 widzów, festiwal rozrósł się do 6000 widzów w 2018 roku. Jubileuszowa 30. edycja festiwalu w 2020 r. nie odbyła się ze względu na wybuch pandemii COVID-19. Obecnie trwają przygotowania do 31. edycji Międzynarodowego Festiwalu Teatralnego BEZ GRANIC (1-8 października 2022), podczas którego będzie wystawionych 15 spektakli zrealizowanych przez polskich, czeskich i słowackich twórców oraz odbędzie się wiele imprez towarzyszących (wystawy, spotkania autorskie, konkurs o najlepszy spektakl) („Program 2022”).

FESTIWAL FILMOWY KINO NA GRANICY

Idea przeglądu filmów polskich i czeskich powstała, podobnie jak w przypadku Festiwalu Teatralnego Na Granicy, z potrzeby dzielenia się dobrami kultury Czechów i Polaków. Pierwsza edycja Kina na Granicy odbyła się w 1999 r. W jej trakcie zaprezentowano jedenaście czeskich filmów w sali kina Piast w Cieszynie. Należy podkreślić, że od samego początku festiwal był inicjatywą polsko-czeską. W jego organizację włączył się Ośrodek Kultury „Střelnice” z Czeskiego Cieszyna. W 2002 r. dołączyło do miejsc projekcji Kino Central w Czeskim Cieszynie, a od 2005 r. Teatr im. Adama Mickiewicza w Cieszynie. Po kilku latach nawiązała się także polsko-czeska współpraca dyrektorów programowych (Żmijowska 47). Sztab organizacyjny nieustannie poszukiwał dalszych dróg rozwoju i od trzeciej edycji zaprezentowano również kinematografię słowacką, a od szóstej polską i węgierską. O znacznej popularności festiwalu świadczył również fakt, że wzrastała nieustannie liczba spektakli – w dwunastej edycji, w 2010 r., była ich już setka. I wtedy rozpoczęła się doceniana przez uczestników przeglądu stabilizacja: 6 dni, co najmniej 4 miejsca projekcji w jednym, choć podwójnym mieście, zawsze ponad 100 filmów, 5 koncertów i mnóstwo wydarzeń towarzyszących. Niezmienna pozostaje też główna idea: konsekwentnie odkrywana i promowana kultura najbliższych sąsiadów („O przeglądzie”). Należy podkreślić drogę, którą festiwal przebył od swych początków – jako impreza

prezentująca czeską sztukę filmową w Polsce, przez poszerzenie repertuaru o kinematografię słowacką, po wzajemne polsko-słowacko-czeskie spotkania filmowe. Z imprezy regionalnej stał się środkowoeuropejską, dołączając do repertuaru węgierską twórczość filmową. W rozmowie z dyrektorem festiwalu, Jolantą Dygoś, wybrzmiało, że od początku tworzenia przeglądu walczone z negatywnymi stereotypami, które zostały ukształtowane w czasach komunizmu: Polaka – lenia i pijaka oraz Czecha – tchórzliwego konformisty. Wiele lat trwało wytworzenie międzykulturowego dialogu oraz sieci kontaktów na pograniczu czesko-polskim. Z pewnością jedną z najważniejszych ról odegrały tutaj wydarzenia kulturalne, osobiste spotkania w kinach, teatrach, na koncertach czy wystawach (Żmijowska 49). Imponującym przedsięwzięciem było stworzenie świetlnego mostu filmowego. Chodziło o projekcje transgraniczne nad rzeką Olzą – ekran zainstalowano po polskiej stronie rzeki, a projektor po czeskiej, z tego miejsca również publiczność oglądała spektakl. Wydarzenie nawiązywało symbolicznie do historii miasta podzielonego rzeką i przydzielonego do dwu organizmów państwowych („O przeglądzie”).

ŚWIĘTO TRZECH BRACI

Budowanie prawdziwej wspólnoty lokalnej nie może się obejść bez włączenia w nie jak najszerszego kręgu społeczeństwa. Stąd nastąpiła potrzeba wypromowania takich imprez, w których mogłyby brać udział całe rodziny i one też powinny być zainteresowane tym, by na stałe weszły w kalendarz wydarzeń regionalnych. Pomysł na taką imprezę przedstawił burmistrz Cieszyna Jerzy Herma, proponując spotkania mieszkańców obu Cieszynów i okolic na trzydniowym pikniku rodzinnym o nazwie Święto Trzech Braci⁶. Pierwszą edycję zorganizowano w dniach 13-15 września 1991 r. Miała ona charakter widowiska historycznego, któremu towarzyszyły koncerty, programy folklorystyczne, sportowe, wystawy, prezentacje wyrobów regionalnych itp. Organizacja pierwszej edycji Święta Trzech Braci pozostała wyłącznie w rękach polskich. Niezwykle udana impreza wywołała zainteresowanie strony czeskiej i w następnym roku Święto celebrowano już po obu brzegach Olzy (19-21 czerwca 1992 r.) i tak jest do dziś. Tradycyjnie Święto Trzech Braci otwiera korowód historycznych postaci na czele z braćmi Bolkiem, Leszkiem i Cieszkim, którzy symbolicznie przekazują burmistrzowi klucze do miasta. Ten tradycyjny pochód – pisze Grzegorz

⁶ Według legendy osadę Cieszyn założyli trzej bracia: Bolko, Leszko i Cieszko, radując się ze szczęśliwego spotkania.

Studnicki – ma duże znaczenie z punktu widzenia tradycji i dziedzictwa kulturowego omawianego regionu. Akumuluje on dużą ilość symboli regionalnych, znaków, które można odebrać jako pokaz tożsamości mieszkańców obu miast. Strój regionalny, mundury bractwa strzeleckiego, rekonstrukcja fikcyjnego wydarzenia usytuowanego w wiekach średnich, burmistrzowie, insygnia władzy symbolizują tradycję i przeszłość miejscowej społeczności (por. Studnicki 68).

EUROREGION ŚLĄSK CIESZYŃSKI

Z powstaniem Euroregionów wiązano duże nadzieje, zwłaszcza tam, gdzie spodziewano się ożywienia gospodarki dzięki nawiązaniu współpracy ponad granicami państwowymi. Euroregion Śląsk Cieszyński, który został powołany do życia w 1998 r., miał podobne założenia. Jego obszar ciągnie się od Godowa i Jastrzębia-Zdroju po Istebną i od Bohumina po Hřčavę. Euroregion leży na obszarze przygranicznym południowej Polski oraz północno-wschodnich Czech, w bliskim sąsiedztwie Słowacji, lecz nie pokrywa się z historycznym obszarem dawnego Księstwa Cieszyńskiego. Rozciąga się na obszarze ok. 1400 km², który zamieszkuje ponad 680 tys. mieszkańców (z czego 360 tys. przypada na część czeską, a 320 tys. – na polską). Naturalną oś tych terenów tworzy rzeka Olza, nad którą leżą miasta Cieszyn i Český Těšín, niewątpliwie stanowiące serce regionu” („Euroregion”). Euroregion, inicjatywa „odgórna”, pełni swoją funkcję przede wszystkim jako instytucja wspierająca działania pomysłodawców z terenu. Nie ma za sobą wielu własnych inicjatyw o takim zasięgu i rezonansie społecznym jak wyżej wspomniane festiwale.

PODSUMOWANIE

W sytuacji historycznego Śląska Cieszyńskiego, podzielonego na początku XX wieku między dwa państwa i utrzymywaniem tej separacji do 2004 r., obserwujemy społeczną potrzebę odnajdywania swej dawnej regionalnej wspólnotowości. W warunkach Śląska Cieszyńskiego idealnie sprawdza się teza Kazimierza Brauna: „W świecie kultury, choć z tej i tamtej strony może być używany inny język urzędowy, to ludzie z tej i tamtej strony rozumieją się, odwołują się do tych samych tradycji, mają podobne obyczaje i style życia, żyją pod tym samym niebem, najczęściej wyznają tę samą wiarę” (Braun 45). Cieszynianie z obu brzegów Olzy odnajdują siebie poprzez wzajemne uczestnictwo w polskich i czeskich przedsięwzięciach kulturalnych, powołują do życia nowe tradycje (Święto Trzech Braci),

odtworząc tym samym własną regionalną wspólnotowość. Ponowne czasowe zamknięcie granic, spowodowane zarazą (2020 r.), wywołało niezwykle przejawy sympatii z obu stron. Po polskiej stronie Olzy pojawiły się wówczas banery: „Tešknję za tobą, Czechu / Stýská se mi po tobě, Čechu”. Po czeskiej stronie odpowiedziano napisami: „I ja za tobą, Polaku” oraz „Chybíte nám Poláci”. Pogranicza zatem, jak widać, nie są tylko obszarami konfliktogennymi – są to miejsca, gdzie możliwe jest pokojowe współzycie, międzykulturowy dialog, sąsiedzka współpraca i osobiste przyjaźnie (Stanisz i Uliasz 15).

BIBLIOGRAFIA

- Bogoczová, Irena. „Polacy za Olzą. Wielokulturowa i wielojęzyczna codzienność”. *Mniejszości etniczne i ich pogranicza. Szkice tożsamościowe*, red. Adela Kožyczkowska, Maria Szczepska-Pustkowska, Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, 2020.
- Bogoczová, Irena, i Małgorzata Bortliczek. *Jazyk přihraničního mikrosvěta (běžná mluva Těšínanů v ČR) / Język przygranicznego mikroświata (mowa potoczna mieszkańców Zaolzia)*. Ostravská univerzita, 2014.
- Braun, Kazimierz. „Teatralizacja: pogranicze życia i teatru”. *Tematy i Konteksty*. 2017 nr 7(12), ss. 44-57.
- Chowanioková, Gabriela, i Janusz Legoń, redaktorzy. *Impuls 89. Třicet let svobody. Třicet let spolupráce polsko-česko-slovenské v oblasti kultury / Impuls 89. Trzydzieści lat wolności. Trzydzieści lat współpracy polsko-czesko-słowackiej w dziedzinie kultury*. Člověk na hranici, Solidarność Polsko-Czesko-Słowacka, 2019.
- Kronhold, Jerzy. „Pierwsze kroki”. *Impuls 89. Třicet let svobody. Třicet let spolupráce polsko-česko-slovenské v oblasti kultury / Impuls 89. Trzydzieści lat wolności. Trzydzieści lat współpracy polsko-czesko-słowackiej w dziedzinie kultury*, red. Gabriela Chowanioková i Janusz Legoń. Člověk na hranici, Solidarność Polsko-Czesko-Słowacka, 2019, ss. 29-36.
- Stanisz, Marek, i Stanisław Uliasz. „Pogranicza jako przestrzenie... konfliktów: zło konieczne?” *Tematy i Konteksty*, nr 7 (12), 2017, ss. 11-19.
- Studnicki, Grzegorz. „Obraz przeszłości a święta lokalne w Cieszynie i Czeskim Cieszynie”. *Dziedzictwo kulturowe jako klucz do tożsamości mieszkańców pogranicza polsko-czeskiego na Śląsku Cieszyńskim / Kulturní dědictví jako klíč k identitě česko-polského pohraničí na Těšínském Slezsku*, red. Halina Rusek, Agnieszka Pieńczak i Jacek Szczyrbowski. Offsetdruk i Media, 2010, ss. 66-76.
- Szczurek-Boruta, Alina. „Tożsamość młodych Polaków mieszkających na pograniczu polsko-czeskim”. *Pogranicze. Studia Społeczne*, t. 30, 2017, ss. 195-209.
- Żmijowska, Paulina. „Czesko-polski dialog kulturowy i jego percepcja w obszarze nowych mediów. Wybrane zagadnienia”. Rozprawa doktorska. Uniwersytet Ostrawski, 2020.

ŹRÓDŁA INTERNETOWE

- „Euroregion Śląsk Cieszyński”. www.olza.pl/pl/o-nas/euroregion-slask-cieszynski/. Dostęp 10.10.2022.
- „Historia festiwalu”. www.borderfestival.eu/. Dostęp 10.10.2022.

„Program 2022”. borderfestival.eu/program-2022/. Dostęp 10.10.2022.

„O przegładzie”. www.kinonagranicy.pl/pl/strona/o-przegladzie. Dostęp 10.10.2022.

POLSKO-CZESKIE INICJATYWY NA POLU KULTURY
W OSTATNICH TRZYDZIESTU LATACH
W REGIONIE ŚLĄSKA CIESZYŃSKIEGO

Streszczenie

Zmiany przynależności państwowej Śląska Cieszyńskiego w okresie siedemdziesięciu lat i jego podział prowadziły stopniowo do zdeintegrowania jednolitej dotąd społeczności cieszyńskiej. Ludność autochtoniczna, pozostająca po 1920 r. na terenie Republiki Czechosłowackiej, czuła się odcięta od języka i kultury polskiej. W części polskiej Śląska Cieszyńskiego stopniowo zatracano się poczucie wspólnoty z ludnością na drugim brzegu Olzy. W wyniku tego powstały dwie odrębne tożsamościowo grupy Polaków: autochtoni, zamieszkujący tzw. Zaolzie (lewobrzeżne tereny Śląska Cieszyńskiego odgraniczone rzeką Olzą) – językowo i emocjonalnie związani z Polską, i Cieszyńianie, którzy znaleźli się po „polskiej” stronie Olzy, włączając się naturalnie w krąg rodzimej kultury. Niniejszy artykuł przedstawia drogę do ponownego zjednoczenia społeczności cieszyńskiej. Platformą do odbudowania przerwanych więzi były i są kontakty na polu kultury.

Słowa kluczowe: Śląsk Cieszyński; pogranicze polsko-czeskie; Międzynarodowy Festiwal Teatralny Bez Granic; Festiwal Filmowy Kino na Granicy; Święto Trzech Braci; Euroregion Śląsk Cieszyński

POLISH-CZECH INITIATIVES IN THE FIELD OF CULTURE
IN THE LAST THIRTY YEARS IN THE CIESZYN SILESIA REGION

Summary

Changes in the nationality of Cieszyn Silesia over the period of seventy years and its division gradually led to the disintegration of the previously homogeneous Cieszyn community. The indigenous peoples who remained in the Czechoslovak Republic after 1920 felt cut off from the Polish language and culture. In the Polish part of Cieszyn Silesia, the sense of community with the people on the other bank of the Olza River was gradually being lost. As a result, two distinct groups of Poles emerged: the indigenous people living in the so-called Zaolzie (left-bank areas of Cieszyn Silesia delimited by the Olza River) – linguistically and emotionally connected with Poland, and Cieszyn people who found themselves on the “Polish” side of the Olza, naturally joining the circle of native culture. This paper presents the way to reunify the Cieszyn community. The platform for rebuilding broken ties was and still is contacts in the field of culture.

Keywords: Cieszyn Silesia; Polish-Czech borderland; International Theater Festival Bez Granic; Film Festival Kino na Granicy; Święto Trzech Braci; Euroregion Cieszyn Silesia